

DAGENS FRÅGOR

Brittiskt vaktombyte utan kursväxling. Denna gång slogo alla förutsägelser om Churchills avgång som premiärminister före påsk och nya val den 26 maj in på pricken. Tisdagen den 5 april uppvaktade Churchill drottning Elizabeth i Buckingham Palace för att anhålla om entledigande från sitt höga ämbete, vilket »Her Majesty was graciously pleased to accept». Kvällen innan hade han och lady Churchill givit middag på Downing Street 10 för drottningen och hertigen av Edinburgh, varvid han i sitt hälsningstal erinrade om att han tjänat under fem brittiska suveräner och i sin ungdom som husarlöjtnant i Indien, då vid varje middag på officersmässen som nu alla reste sig vid regementschefens ord: »The Queen.» Drottningen gjorde i sin tur Churchill den unika äran att hon reste sig från bordet och bad de närvarande att höja en skål för värden. Detta må vara utvärtes formaliteter men de avspeglar som bekant i Storbritannien djupliggande inre realiteter.

Av rädsla att överväldigas av rörelse infann sig däremot icke Churchill den 5 april i underhuset, som i väntan härpå var överfyllt till bristningsgränsen av ledamöter och publik. Attlees sympatiska avskedsanförande adresserade sig förty till ett frånvarande föremål. Den självklare efterträdaren, sir Anthony Eden, blev även varmt välkomnad av Attlee, som med för underhuset karakteristisk humor dock lovade att göra sitt bästa att förkorta hans stundande ämbetsperiod. Därmed är Churchills roll som regeringschef utspelad, och ingen vill jäva Attlees åsikt, att han är, minst sagt, jämförlig med Palmerston och Gladstone för att endast hålla sig till 1800-talet, ehuru han i världsrykte överglänsar dessa. Men Churchill försvinner icke ur sagan utan vill efter valet återvända som den förnämligaste av »back benchers», som kommer att överskugga regeringsbänken.

Då Eden begränsade sin rekonstruktion av regeringen till att lämna Foreign Office åt Harold MacMillan, vilken Selwyn Lloyd avlöste som försvarsminister, var man genast på det klara med att det nuvarande underhusets dagar voro räknade och att mera genomgripande omplaceringar inom regeringen uppskötos i avvaktan på resultatet av beslutade nyval. I sitt första radiotal den 15 april tillkännagav också Eden att underhuset skulle upplösas den 6 maj med val torsdagen den 26 maj, varefter det nya underhuset skall sammanträda efter pingst den 7 juni för att officiellt öppnas av drottningen den 14 juni. Numera är det uppenbart att Churchill omsorgsfullt planerat sitt tillbakaträdande med hänsyn till önskvärdheten att, enär nyval av olika orsaker vore lämpliga att företa innevarande vår, Eden skulle behöva detta förtroendevotum för sin start — om han nu får det! Prognoserna för en konservativ seger låta emellertid gynnsamma. Visserligen har regeringspartiet med ursprungligen endast 16 rösters majoritet sedan oktober 1951 lyckats

erövra endast ett mandat vid fyllnadsval, i Sunderland våren 1953, vilket med rätta tolkades som bevis för hur gynnsamt folkopinionen mottog Churchills tal i underhuset den 11 maj s. å., då han, med anledning av Stalins frånfälle två månader tidigare, energiskt upprepade sitt önskemål från valrörelserna 1950 och 1951 om ett möte »på högsta nivå». Även om kommunalvalen icke bruka anses som symtom för stämningen vid ett underhusval, ha dock de konservativas framgångar vid dessa val under de senaste veckorna varit så positiva, att de uppfattas som ett lyckobringande varsel.

Det kan icke heller förnekas att finansminister Butlers stora förtjänster av Storbritanniens friare ekonomi, som bl. a. medfört slopandet av ransoneringssystemets sista rester, äro ett avsevärt kreditkonto för regeringen, vilket också är fallet med MacMillans insatser på sin tid som bostadsminister. Dessa voro så rekordmässiga — 350 000 nya bostäder per år — att de slog Bevan ur brädet, då han i samma egenskap inom Attleeregeringen kom till korta med denna uppgift. Ur svensk synpunkt är också MacMillan som utrikesminister en god nyhet. Eden kände personligen Sverige endast genom ett kort besök 1934 som gäst hos dåvarande brittiske ministern, sir Archibald Clark Kerr, sedermera brittiskt sändebud i Nanking, Moskva och Washington och för ett par år sedan avliden som lord Inchape. MacMillan åter var i Finland som iakttagare under vinterkriget 1939—1940 och knöt vid återresan över Stockholm personliga förbindelser med dåvarande kabinetssekreteraren Erik Bohe-man. I Europarådet i Strassburg har MacMillan varit livligt verksam och därvid blivit god vän med den svenske representanten dr Karl Wistrand, som han för ett par år sedan besökte i Stockholm. Det måste vara en fördel att en brittisk utrikesminister har en någorlunda konkret föreställning om vårt land. I övrigt är MacMillan icke heller någon duvunge inom diplomatien. Under andra världskriget anförtröddes han den mycket ömtåliga befattningen som ministerresident i Alger för nordafrikanska spörsmål, där han efter de allierades landstigning i november 1942 bl. a. hade att brottas med trekkroppsproblemet: generalerna de Gaulle och Giraud samt amiral Darlan. MacMillan är delägare i den välbekanta anglosachsiska förläggarefirman MacMillan, utbildad i Eton och Oxford och gick ut som frivillig under första världskriget i Grenadier Guards, där han avancerade till kapten och sårades tre gånger. Genom sitt giftermål med lady Dorothy Cavendish, en dotter till den nionde hertigen av Devonshire, är han också befryndad med den brittiska högaristokratien.

Jämte Eden och de konservativas nuvarande ledare i överhuset, markisen av Salisbury, då lord Cranborne, och framlidne Duff Cooper, sedermera lord Norwich, tillhörde MacMillan den fyrklöver inom konservativa partiet, som aktivt understödde Churchill i dennes kamp mot Chamberlains »appeasementpolitik» mot Mussolini och Hitler. Finansminister R. A. Butler stod däremot på Chamberlains sida. Men nu utgöra dessa fyra: Eden, Butler, MacMillan och Salisbury lika många personliga kraftcentra inom Edens regering. Butler är »second in command» och den populära budget med skattesänkningar, som han framlade den 19 april, ökar lika mycket hans personliga prestige som partiets

segerchanser. Eljest har MacMillan att räkna med samma handikap som Eden, i det att Churchill på samma sätt var specialist på utrikespolitiken som fallet nu är med Eden, vars meritkonto under det senaste året krediterats med sådana poster som uppgörelserna om Triest, Suezkanal-zonen, persiska oljan och framför allt hans raska och resoluta ingripande att ersätta den förolyckade Europaarmén med den till Västunion utvidgade Brysselpakten genom de Parisfördrag, som nu äntligen åtminstone ratificerats av vederbörande parlament.

Ett oberäkneligt moment i den stundande brittiska valrörelsen kan en eventuellt fortsatt tidningsstrejk innebära. Det var redan i och för sig något abnormt, att Churchills avgång icke kunde registreras av Londons dagliga tidningar, vilka pålagts munkavle genom en kommunistdirigerad okynnesstrejk av ett fåtal elektriska montörer. Nu hotar denna konflikt att skärpas och vidgas inför perspektivet av en valrörelse utan tidningspolemik med radio och television som substitut. Ingen kan ana hur och till vems nackdel ett sådant spektakel kan avlöpa. Ej underligt att vid ett sammanträde i Stockholm den 7 april med representativa företrädare för de stora internationella pressorganisationerna i anledning av tidningsstrejken i London deras uppmärksamhet fästes på det system med obligatorisk skiljedom för arbetsfredens tryggnad, som Tidningarnas Arbetsgivareförening och de grafiska fackförbunden i Sverige tillämpat sedan december 1937. Man må undra varför denna fredsgaranti skall begränsas till tidningspressen? Är den inte lika välbehövlig t. ex. för ett lands kommunikationer, när i dessa dagar den brittiska lokpersonalen är ute med nya lönekrav med ultimativt strejkhott för alla statsägda järnvägar?

Blott en »inre» På borgerligt håll i Finland bestrider man inte att **frihet för Finland?** socialdemokraterna under efterkrigsåren spelat en mycket hedersam roll, när det gällt gränsdragningen och vakthållningen mot det kommunistiska partiet och mot den ideologi, som har sitt fäste i öster. Det är verkligen någonting att reflektera över, huru det kunde ha gått, om oppositionen inom det socialdemokratiska partiet lyckats driva det därhän att partiet i början av år 1945 hade ingått förbund med folkdemokraterna; utvecklingen i satellitstaterna ger klara antydningar om, vilken fortsättningen i Finland hade blivit. Det var emellertid inte bara socialdemokraterna som svarade för denna vakthållning. Utan kraftiga borgerliga insatser hade spärren mot kommunisterna inte kunnat upprätthållas. Till socialdemokraternas ära länder att de klarare och mera konsekvent än hr Kekkonens agrarförbund insett vådan av ett samarbete med kommunisterna i regeringsställning. Detta har man till fullo insett också i Moskva. Mot inga politiker torde den ryska radion och pressen ha rasat med sådan frenesi som mot vissa socialdemokrater, betraktade som hr Tanners handgångne män, dvs. i Moskvans textutläggning såsom den amerikanska dollarimperialismens agenter.

Men sommaren 1954 skedde en omsvängning. I Moskva befann sig då hr Väinö Leskinen, betraktad som en av socialdemokraternas effektivaste män, hörande just till den grupp, som gått i spetsen i kampen för de gamla demokratiska idealen i Finland. Han hade i kriget visat sig vara en oförfvägen officer, livligt uppburen av sitt folk, och han hade som

agitator med ett drag av glamour boy sagt befriande ord om Finlands rätt till självständighet och om det förakt, som varje god medborgare måste hysa mot den ryska propagandans ombud i Finland. Då han i fjol vistades i Moskva, var det inte i egenskap av politiker, utan såsom representant för Arbetarnas idrottsförbund. Det bereddes honom då tillfälle att vara närvarande då ett ryskt-finländskt handelsfördrag undertecknades. Vad som skedde vid sidan av dessa mera officiella funktioner vet man exakt inte. Av en del kommentarer fick man dock uppfattningen, att ryssarna förklarat sig betrakta socialdemokraterna i Finland såsom proletarietets verkliga företrädare, mera betydelsefulla än de inflytelösa och undanskjutna kommunisterna. Hr Leskinens överraskade och oroliga partivänner fattade konversationerna så, att denne å sin sida medgivit att det socialdemokratiska partiets politik före vinterkriget och under de efterföljande krigsåren varit alldeles oriktig. För att korrigera felet skulle partiet nu helt och hållet ändra sin inställning till Sovjets politik.

Bland partivännerna väckte dessa utsagor en icke ringa uppståndelse. Man höll konferenser, vid vilka riksdagens talman, K.-A. Fagerholm och partiordföranden Emil Skog voro närvarande, men några dementier av det, som hr Leskinen påstods ha sagt, offentliggjordes inte. Hr Fagerholm, tidigare en av Moskvas hatkycklingar, var också samtidigt i Ryssland och bemöttes med all tänkbar älskvärdhet, men om honom gick det inga rykten om mer eller mindre tydligt formulerade syndabekännelser. En sak, som bekräftar, att någonting hade skett under hr Leskinens Moskvabesök, var den kommunistiska pressens omsvängning vid bedömningen av en del socialdemokratiska politiker. Den 29 november samma år skrev det kommunistiska organet »Ny Tid»: »Vi antecknar, att sådana kretsar som hittills visat nästan intet intresse alls för att utveckla förbindelserna med Sovjetunionen nu har t. o. m. trätt i förgrunden för dessa strävanden, främst då socialdemokratiska förgrundsfigurer.»

Fortsättning följde den 27 januari i år, då hr Leskinen i ett stort tal deklarerade att det ingalunda varit av ondo att Finland utrikespolitiskt »nödgats reva seglen». Tidigare, under 1920- och 1930-talen, hade Finland i sin politik ägnat sig åt något, som talaren betecknade såsom »översjälvständighet», det hade skjutit över målet. Nu hade det dock funnit sig till rätta i anpassningen från översjälvständigheten till en »inre» självständighet. Finland hade, med andra ord, lämnat det »orealistiska» tänkandet bakom sig och kunde glädja sig åt, väl icke en yttre självständighet, men åt en inre!

De tongångarna hade klanger, som erinrade om de tider, då den gammalfinska undfallenhetspolitiken utgjorde Finlands största inre bekymmer. Läget i Finland är inte heller nu sådant, att man öppet kan polemisera mot hr Leskinens ord om de revade seglens förmåner. Det säger sig självt att ingen i Finland önskar komma i någon konkret motsättning till Ryssland. Men då det går därhän, att vapenstillståndet 1944 firas med högtidligheter, som äro ägnade att inskräpa, vilken lycka det var att Finland förlorade kriget och vilken uppryckning inom vissa industriella områden, som skadeståndsleveranserna inneburo — då har man kommit ett stycke ned på det sluttande planet.

Dagens frågor

Det bedrivs uppenbarligen i Finland en opinionsbildning, som syftar till att ur nationens minne utplåna det faktum, att Finland hösten 1939, mot alla fördrag och överenskommelser överfölls av Ryssland, att ingen part i en tvist någonsin haft så klara papper som Finland då, att frederna i Moskva voro våldsfreder och att krigsskadeståndet blev en orimlig börda, kanske utan motstycke i fredernas historia. Visserligen har Ryssland efter år 1944 uppfört sig korrekt, om än hårt i många stycken, men man kommer dock icke ifrån att Finland, till följd av frederna, de territoriella förlusterna och krigsskadestånden är ett vida fattigare land nu än för 15 år tillbaka. Beträffande hr Leskinens nya linje har man rätt att undra, vad partiets kongress kommer att säga, då den samlas i juni. Att helt blunda för den frontförändringen lär inte lyckas.

FRICK & FRICK

A K T I E B O L A G

M A L M Ö

Försäkringar

R I D D A R H Y T T E A K T I E B O L A G

R I D D A R H Y T T A N

Fosforren järnmalm, slig och sinter.

**Exporttackjärn, martintackjärn och
lancashiretackjärn för råskenetillverkning.**

Råskenor och smältstycken.

Sågade och hyvlade TRÄVAROR • SKOGSPRODUKTER